

УДК 346.544.4

ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКУ СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО РИНКОВОГО НАГЛЯДУ ЗМІН ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Л.М. Віткін, доктор технічних наук, професор
Університет економіки та права «КРОК», м. Київ

Ключові слова: система ринкового нагляду, інтернет-торгівля, Регламент ЄС про нагляд за ринком і відповідність продукції, Угода про асоціацію з ЄС.

Європейська система нагляду за ринком. Розвиток міжнародної торгівлі та, зокрема, електронної комерції, а також певні недоліки, виявлені в рамках моніторингу функціонування системи ринкового нагляду Європейського Союзу, змусили європейських законотворців переглянути існуючі правила ринкового нагляду. Крім того, було оприлюднено дані негативної статистики щодо наявності на внутрішньому ринку ЄС певної частки промислових товарів, які не відповідали гармонізованому законодавству Співтовариства. Ця частка мала тенденцію до зростання. Держави-члени повідомляли, що регулярні інспекції виявляли невідповідність 32% перевірених іграшок, 47% будівельних виробів та 58% електромагнітного та радіообладнання, тощо. До того ж, у кожному році періоду 2014-2016 років держави-члени подавали понад 2100 повідомлень про небезпечні продукти до Європейської системи оперативного сповіщення про небезпечні непродовольчі товари (RAPEX). Основними виявленими недоліками були недостатня координація і співпраця між органами нагляду за ринком і митними органами, низька уніфікованість і рівень контролю та нагляду держав-членів ЄС, а також незначний рівень використання сучасних інформаційних технологій. З метою виправлення недоліків та актуалізації правил ринкового нагляду, у 2019 році в ЄС на заміну діючого Регламенту ЄС № 765/2008 в частині ринкового нагляду було затверджено новий Регламент (ЄС) № 2019/1020 про нагляд за ринком та відповідність продукції (Регламент про нагляд за ринком), який набув чинності з 16 липня 2021 року і оновлює вимоги до продукції, що продається на ринку ЄС. Новий Регламент спрямований на побудову цілісної однорідної системи ринкового нагляду ЄС, позбавленої фрагментарності, і такої, що враховує розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і інтернет-торгівлі.

Аналіз української системи державного ринкового нагляду нехарчової продукції. За результатами оцінювання, проведеного експертами Європейської Комісії протягом 2014-2018 років українське законодавство в сфері державного ринкового нагляду відповідало європейському (без урахування Регламенту ЄС 2019/1020) і складалося з 4 законів (Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль

нехарчової продукції», Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції», Закон України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції», Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зменшення тиску на бізнес з боку органів ринкового нагляду») на реалізацію положень яких було прийнято 12 нормативно-правових актів. Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів продукції, щодо яких органи державного ринкового нагляду здійснюють державний ринковий нагляд» № 1069 від 28.12.2016 визначено сім органів державного ринкового нагляду. З метою забезпечення взаємодії між центральними органами виконавчої влади для підготовки узгоджених пропозицій з удосконалення державного ринкового нагляду Мінекономіки України видано наказ № 220 від 19.02.2018 року «Про утворення Координаційної ради з питань державного ринкового нагляду», яким затверджено Положення про Координаційну раду. Мінекономіки України ввело в дію всеукраїнську базу небезпечної нехарчової продукції «Увага». На даному сайті можна перевірити, чи безпечна та чи інша продукція. Також Мінекономіки введено в дію Мобільний додаток “Купуй Безпечно”, який дозволяє отримати інформацію про небезпечну нехарчову продукцію за допомогою смартфона і за потреби надіслати скаргу. В Україні державний ринковий нагляд здійснюється не за діяльністю суб’єктів господарювання, а за продукцією, яка є об’єктом відповідних технічних регламентів, а також за продукцією, яка не є об’єктом технічних регламентів з метою забезпечення її відповідності встановленим вимогам. Такий підхід відповідав європейській практиці і положенням Регламенту ЄС 765/2008. Водночас аналіз діяльності у сфері державного ринкового нагляду свідчить, що йому притаманні певні недоліки, а саме: недостатня ефективність і прозорість; недостатній рівень державного фінансування; зосередження на пошуку формальних невідповідностей, а не на виявленні дійсно небезпечної продукції; мала кількість проведених випробувань відібраної продукції; недостатній рівень чисельності і компетентності персоналу; нерозвинута мережа випробувальних лабораторій та необхідність їх суттєвої модернізації; недостатній рівень взаємодії органів нагляду і митного контролю; низький рівень застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; неоднорідність ринкового нагляду в окремих регіонах; недосконалість секторальних планів ринкового нагляду та неінформативність звітних матеріалів; низький рівень взаємодії між українськими органами ринкового нагляду та недостатня координація їх діяльності; недостатнє та несвоєчасне висвітлення актуальної та корисної для споживачів і бізнесу інформації щодо наявної в обігу на ринку України небезпечної нехарчової продукції; недостатня дієвість штрафних санкцій до порушників законодавства у

сфері ринкового нагляду; відсутність стратегії розвитку ринкового нагляду на певний період; низький рівень взаємодії та обміну досвідом з європейськими органами нагляду.

Ключові зміни до українського законодавства, які впливають з проведеного аналізу змісту положень Регламенту (ЄС) 2019/1020 про нагляд за ринком:

1. Розроблення на основі Регламенту (ЄС) 2019/1020 нової редакції Закону України про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції на заміну Закону України № 2735 – VI, від 02.12.2010 року, і за потреби внесення необхідних змін до Технічного регламенту щодо обмеження викидів легких органічних сполук унаслідок використання органічних розчинників у лакофарбових матеріалах для будівель та ремонту колісних транспортних засобів, затвердженого Мінекономіки України і зареєстрованого Мінюстом України за № 1228/32680 30/10/2018 року, а також змін до Закону України про надання будівельної продукції на ринку № 850 – IX, від 02.09.2020 року.

2. Нову редакцію Закону України про ринковий нагляд та контроль нехарчової продукції слід зробити максимально наближеною до Регламенту (ЄС) 2019/1020. Саме тому у новій редакції Закону України слід передбачити положення, аналогічні положенням Регламенту (ЄС) 2019/1020, включаючи:

- узгодження української термінології з європейською у сфері ринкового нагляду та контролю;
- аналогічні норми щодо обов'язків та прав економічних операторів, які постачають продукцію на ринок, зокрема продукцію, що пропонується до продажу через Інтернет;
- створення української Мережі відповідності, як єдиної платформи для координації і здійснення спільної діяльності щодо забезпечення дотримання законодавства у сфері ринкового нагляду і контролю на кшталт європейської;
- створення мережі випробувальних лабораторій, які охоплюють види нехарчової продукції, що підпадає під дію законодавства у сфері ринкового нагляду та контролю;
- посилення повноважень органів державного ринкового нагляду та митного контролю нехарчової продукції;
- створення груп адміністративного співробітництва з розроблення методів ефективного нагляду і контролю;
- створення та функціонування національного офісу зв'язку з відповідними митними і наглядовими органами ЄС;
- створення відповідних інтерфейсів для забезпечення інтеграції українських інформаційних систем у сфері ринкового нагляду та

- контролю нехарчової продукції, а також ефективної взаємодії з відповідними інформаційними системами ЄС;
- розроблення і запровадження української стратегії розвитку державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції;
 - розроблення настанов (рекомендацій) для українських наглядових органів та економічних операторів у сфері ринкового нагляду та контролю нехарчової продукції;
 - створення та функціонування української системи доекспортного контролю нехарчової продукції;
 - забезпечення належного рівня фінансування для підвищення ефективності ринкового нагляду та контролю, зокрема модернізацію обладнання, відбір зразків продукції і проведення випробувань;
 - перегляд штрафних санкцій за порушення у сфері ринкового нагляду і контролю відповідно до європейської практики.

3. Слід також переглянути нормативно-правові акти, розроблені для імплементації норм Закону України про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції, у зв'язку з його оновленням і приведенням до європейського Регламенту (ЄС) 2019/1020, а також розробити нові акти, зокрема щодо системи доекспортного контролю нехарчової продукції.

Висновки. Можна констатувати, що відповідно до зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію, український Уряд має затвердити план заходів, спрямованих на імплементацію європейських норм і практики, пов'язаних із введенням в дію з 16 липня 2021 року нового Регламенту ЄС про нагляд за ринком і відповідність продукції, а також усунення наведених недоліків, притаманних українській системі ринкового нагляду.

Список використаних джерел

1. Віткін Л.М. Технічні бар'єри в торгівлі / А. Андрусевич, А. Василенко, Б. Веселовський, Л. Віткін, та інші // Україна та Угода про асоціацію. Моніторинг виконання 2014-2019 – Київ 2020. – С. 98-107.

2. Regulation (EU) № 2019/1020 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on market surveillance and compliance of products and amending Directive № 2004/42/EC and Regulations (EC) № 765/2008 and (EU) №305/2011. // <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1020&from=EN>.

3. <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=604169b5-3f6f-469b-ae79-ee49345c512a&tag=DerzhavniiRinkoviiNagliadIKontrolNekharchovoiProduktsii/> Мінекономіки України – Діяльність – Державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції// – 2021